

Jezuiieten

nr. 39 | herfst 2014

Afgiftekantoor 3000 Leuven 1 * Erkenningsnummer 4304583

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse Provincie van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden en weldoeners en geïntereerden. Het blad is in principe kosteloos. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt u a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond te Den Haag
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:
Wiggert Molenaar SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Amaliastraat 13
NL - 2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuieten.org
tel. 070 364 29 22

Walter Fabri sj.
Kortewinkel 10
8000 BRUGGE
050.47 00 26
walter.fabri@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:
Jan Stuyt SJ
Koninginnelaan 141
1030 Brussel

Administratie abonnementen
voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

Foto voorkant:
Tijdens de opnames voor de film *Staccato* - zie p 18
foto: Ben Frie SJ

VOORWOORD

De boombladeren kleuren, de herfst komt in het land. Kleurige artikels in uw blad.

Ben Frie maakte met leerlingen uit het college van Aalst een film: 'Staccato'. Zij staan IN DE KIJKER dit keer. Bij gelegenheid van het bezoek van pater generaal aan Brussel hield John Dardis een programmatische toespraak. U leest ze in verkorte vorm. In WERELDWIJD gaan we naar Calcutta en lopen wij langs in Brugge. Walter Ceyskens bericht UIT DE STUDIEHUIZEN. Ja, ook dit keer zijn er overledenen. We eren hen.

INHOUDSOPGAVE

ACTUALITEITEN – "Op zoek naar God"	3
Wat staat ons te doen in Europa? – <i>John Dardis SJ</i>	3
In memoriam Michael Brenninkmeijer 18 juli 2014	7
QUICK SCAN – Theo Bouten	9
WERELDWIJD – De Stichting Calcutta – <i>Ward Biemans</i>	10
KORTE BERICHTEN	12
WERELDWIJD KORT – Op bezoek in het gesloten centrum voor vreemdelingen – <i>Pieter-Paul Lembrechts SJ</i>	16
IN DE KIJKER – Staccato – <i>Ben Frie SJ</i>	18
BOEKEN	20
IN MEMORIAM – Pater Wim van der Lee, Pater Michael Brenninkmeijer, Pater Piet Ruttenberg, Pater Maurits De Tollenaere, Pater Antoine De Geyter	24
UIT DE STUDIEHUIZEN – <i>Walter Ceyskens SJ</i>	26
ACTIVITEITEN	27

IN DE KIJKER

"Op zoek naar God": een nieuwe vorm van volksapostolaat

In het voorbije voorjaar hebben Bart van Emmerik SJ en Nikolaas Sintobin SJ, samen met een protestantse zuster, voor de tweede maal een bijzondere retraite begeleid. Op uitnodiging van de Nederlandse Evangelische Oproep zijn we naar een abdij getrokken in het Zuiden van Frankrijk, bewoond door een gemeenschap van de ignatiaanse en oecumenische Chemin Neuf. We gingen er heen samen met vijf bekende Nederlanders. We hebben er een retraite gegeven, geïnspireerd aan de Geestelijke Oefeningen van Ignatius: in stilte, met Bijbelteksten en individuele persoonlijke begeleiding. Tot dusver niets bijzonder. Wel bijzonder was dat er ook deze keer een kleine veertig professionals van de televisie permanent aanwezig waren: vier cameraploegen, regisseurs, redacteurs, producers, editors en zelfs twee dronespecialisten – een drone

is een mini-helicopter die met een camera opnames maakt vanuit de lucht.

Ook deze keer heeft de EO er een serie van reality-televisie van gemaakt: "Op zoek naar God": zes uitzendingen van telkens 30 minuten, uitgezonden in primetime. Een indrukwekkend avontuur. Temeer daar we deze maal twee "uitstappen" hebben gemaakt. Geïnspireerd door de ervaring van de Loyolatochten en van Franse medebroeders die retraites aanbieden op of aan zee, hebben we een halve dag gepelgrimeerd en zijn we volle 24 uur naar zee gegaan. Steeds in stilte en afzondering.

Ook deze keer ben ik enthousiast over het eindresultaat. Ook al is dit, nog meer dan vorig jaar, iconoclastisch. Inderdaad, wie vertrouwd is met de Geestelijke

Oefeningen, kan het moeilijk hebben om de link te leggen tussen wat er getoond werd op de televisie, en de ervaring van de Geestelijke Oefeningen, in de strikte zin van het woord. Normaal. Immers, deze serie was helemaal niet bedoeld voor gelovigen van de binnenste kring. Het hele concept is bedacht om mensen die normaliter nooit naar een kerk gaan en die vaak ook helemaal niets afweten van het christelijk geloof, iets te doen smaken van het avontuur van de stilte, van het luisteren naar het Woord van God en van geestelijke begeleiding. Welnu, dit is meer dan behoorlijk gelukt. Ruimschoots 300.000 mensen hebben naar de serie gekeken. De analyse van de kijkcijfers toont aan dat een groot deel van de kijkers laaggeschoolde mensen zijn én dat ze de hele serie hebben uitgekeken.

Hebben die mensen nu gekeken naar een *reportage* over de Geestelijke Oefeningen? Neen. Waren de uitzendingen immers opgebouwd als een min of meer ernstige reportage, dan zouden "maar" enkele tienduizenden mensen gekeken hebben, mensen uit de binnenste kring. De reality-televisie is een totaal

ander genre. Het biedt flitsende, snelle televisie aan. Een afwisseling van spanning, humor, drama en veel emotie. Het eigene van "Op zoek naar God" was dat al die ingrediënten aanwezig waren. En wel heel professioneel gemonteerd. Maar, bovendien, dat er ook voortdurend subtiele spirituele draden gewoven werden door dat geheel. Niet te veel. Anders zappen de kijkers heel snel weg. Wel voldoende om de kijker een aantrekkelijk en realistisch idee te geven van wat een spirituele zoektocht vanuit het evangelie kan betekenen.

Als jezuïeten hebben we een lange traditie van volksapostolaat. In de Lage Landen is die, om uiteenlopende redenen, meer en meer in de verdrukking komen te staan. Dit initiatief biedt ons een totaal onverwacht en vernieuwend medium om, gebruikmakend van de eigentijdse media en visuele verteltechnieken, hier terug aansluiting bij te vinden. Dit jaar was dit resultaat zo mogelijk nog sterker dan vorig jaar. En wel om de paradoxale reden dat de "kandidaten" gemiddeld (nog) minder kennis hadden van het christelijk geloof dan de

deelnemers van vorig jaar. Voor sommigen onder hen was het bijgevolg moeilijker om de stilte en de meditatie in te gaan en dag in dag uit te respecteren. Maar daardoor werden meteen ook de herkenbaarheid en dus de identificatiemogelijkheden voor de gemiddelde kijker groter.

En dat is net de bedoeling van de Evangelische Omroep: evangeliseren op een laagdrempelige wijze voor een zo breed mogelijk publiek. Tijdens de uitzendingen, maar ook ervoor en erna via een online ignatiaanse cursus om te leren bidden met de Bijbel, waarvoor Bart van Emmerik sj en Nikolaas Sintobin

sj de teksten kozen en de "punten" schreven. Duizenden mensen hebben dit jaar deze cursus gevolgd.

Dit avontuur is ook een boeiend oecumenisch avontuur van vruchtbare en respectvolle samenwerking van protestanten en katholieken. Het maakt de ignatiaanse spiritualiteit verder bekend in protestants Nederland en meerdere nieuwe samenwerkingsprojecten staan intussen op stapel.

"Op zoek naar God" gaat verder!

Nikolaas Sintobin SJ

Wat staat ons te doen in Europa?

door John Dardis SJ, Brussel

De jezuïeten van Frankrijk, Wallonië en Luxemburg werken steeds meer samen. Midden augustus kwamen in Brussel 200 jezuïeten en medewerkers drie dagen bijeen rond de vraag "Quid Agendum?", Wat staat ons te doen? De toespraak op 16 augustus van pater John Dardis SJ, voorzitter van het overleg van Europa provinciaals, wordt hier samengevat.

Wat zijn de uitdagingen waar Europa voor staat, en hoe kan de Sociëteit van Jezus daar op antwoorden? Dat zijn eigenlijk te veel en te grote vragen voor één toespraak; ik beperk mij tot vijf punten. We zijn in Europa met 5000 jezuïeten en we hebben rond de 45.000 medewerkers.

1. Vrede en Verzoening

De twintigste eeuw was een eeuw van ongehoord geweld. Ik ben blij met de initiatieven tot verzoening in Noord-Ierland, in Bosnië en in Oekraïne. Ik noem het niet voor niets als eerste punt: daar zouden we meer op moeten inzetten.

2. Armoede en Onrecht

De kloof tussen rijk en arm wordt almaar groter. Armoede is zichtbaar in de straten van onze steden, overall ontstaan voedselbanken en Afrika wordt leeg

geplunderd. Jezuiten zijn armen nabij in parochies, bij vluchtelingen en migranten, en sommigen van ons wonen in arme wijken. De Jesuit Refugee Service en de missiebureaus doen geweldig werk – laten die ons helpen.

3. Secularisme

Het agressieve secularisme dat alle vormen van geloof en kerk verdacht vindt, wint aan terrein, ontmoedigt gelovigen en marginaliseert hen. Wij moeten in onze reactie daarop als gelovigen geen fundamentalisten worden maar het evenmin fatalistisch over ons heen laten komen. Er zijn dertig universitaire faculteiten van theologie of filosofie met onze orde verbonden, in Europa alleen. Zijn we daar met de goede vragen bezig? Weten we waar we naartoe willen?

4. Spiritualiteit

Terwijl de dagen van de grote getallen gelovigen en kerkgangers achter ons liggen, zien we meer mensen écht op zoek naar God in hun leven. De spiritualiteit van Ignatius helpt ons om deze mensen nabij te zijn. Hoe maken we geïnteresseerde toeschouwers tot deelnemers? Onze retraitshuizen bereiken een nieuw publiek, maar dat is niet genoeg. Denk aan de honderdduizenden mensen die elk jaar naar Santiago lopen: verstaan we hun vragen, kunnen we hen nabij zijn? Zijn we wel creatief genoeg?

5. Roepingen

Mijn laatste punt gaat over onszelf, niet over ons werk. Praten we wel genoeg over de roeping van iedere christen? Iedere gedoopte heeft van God een roeping gekregen. Durven we daarover te praten? In die context kan een roeping tot religieus leven en tot onze orde ter sprake komen.

En verder: is onze marketing wel goed, is er wel een focus in al de websites over jezuïeten?

De essentiële kenmerken van wie jezuïeten zijn moeten duidelijker aangezet worden.

Wij zijn geroepen om de mensen te helpen God te

vinden; de armen bij te staan; Christus te dienen in zijn kerk en te werken in gesprek met de wereld om ons heen.

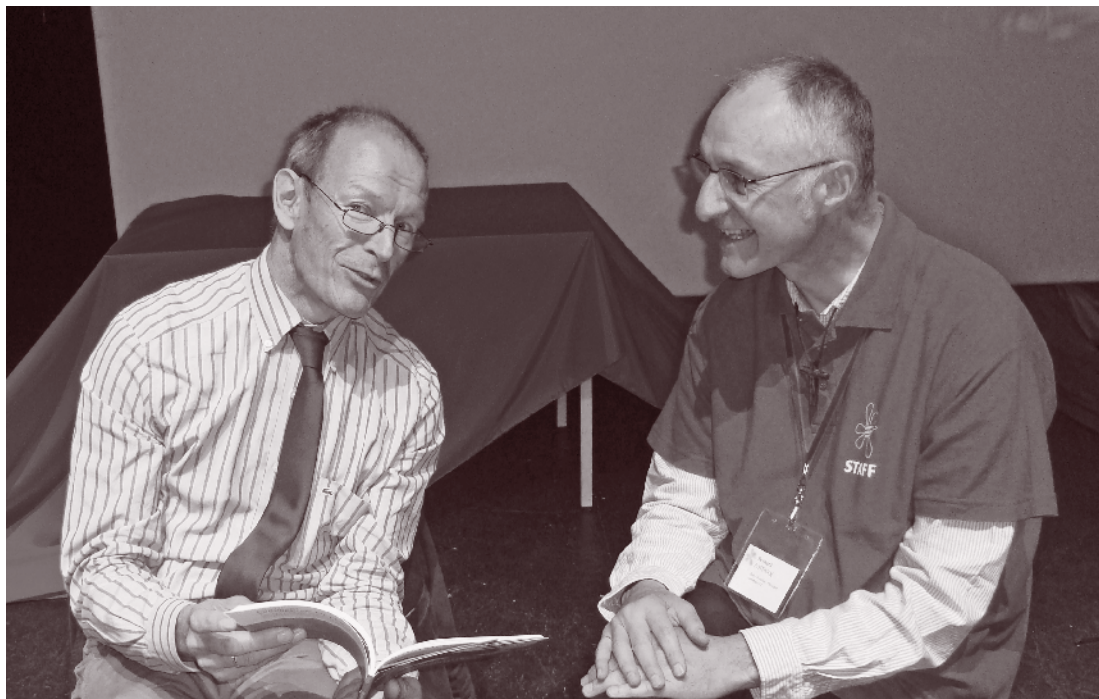
Tot Slot

Een visie voor de jezuïeten en onze gewaardeerde medewerkers:

ik zie voor de komende tien jaar in Europa een Sociëteit van Jezus die:

- echt luistert naar wat mensen bezielt en beweegt
- aanwezig is bij de armen en oorzaken van armoede bestrijdt
- zich op een intelligente manier verzet tegen het secularisme
- globaal denkt en handelt over de grenzen heen
- in contact is met de jeugd en een levensstijl heeft die aantrekkelijk is;
- met opnieuw jonge mannen in onze gelederen
- een orde waarin nationale grenzen makkelijk overschreden worden: Franse, Britse en Duitse jezuïeten werken samen met elkaar en met niet-jezuïeten.

Samenvatting en vertaling: *Jan Stuyt SJ*
ook verschenen in: jezuïeten.org

John Dardis SJ (l), hoofdlinleider en Bernard Pottier SJ, gespreksleider

IN MEMORIAM MICHAEL BRENNINKMEIJER 18 JULI 2014

Op 23 mei 2014 overleed in Beirut Michael Brenninkmeijer, 82 jaar oud, 62 jaar jezuïet, 52 jaar werkzaam in Syrië en Libanon en op enkele maanden na 50 jaar priester.

Dat Michael jezuïet werd verbaasde toentertijd niemand. Dat hij zakte voor zijn examen filosofie geeft aan dat zijn denken allesbehalve abstract was. Dat hij vervolgens Engels ging studeren lag eigenlijk in de lijn der verwachtingen. Maar dat hij zou vragen om naar de missie te worden uitgezonden, dat was bijzonder. Onze Mama vond hem veel te lang voor al die kleine mensen in Indonesië en toen het dan de Libanon werd, was dat slechts een graduele verbetering. We zijn met z'n allen naar Michaels priesterwijding getrokken in Beiroet, een gedenkwaardig hoogtepunt in onze familiegeschiedenis, en tegelijk onze eerste kennismaking met Michaels nieuwe wereld. Abu George, de buschauffeur die ons in die dagen in zijn bus rondreed en na de wijding de ramen van de bus had volgeplakt met Michaels priesterwijdingsprentjes, staat symbool voor de band die Michael wist aan te knopen met de mensen ter plaatse. Hij oefende op hen zijn Arabisch. Michaels eerste benoeming na zijn vormingsjaren werd Syrië en wel het jezuïetencollege in Homs. Leraar Engels zou hij worden, maar de Voorzienigheid had weer eens andere plannen. Na een half jaar onderwijs verklaarden de Arabische landen in een vloed van woede, overmoed en enthousiasme, aan Israël de oorlog, met rampzalige gevolgen. In het verslagen Syrië greep Hafez Assad de macht. Hij nationaliseerde de scholen, inclusief ons college in Homs. Toen de bisschoppen protesteerden en het kerkelijk personeel uit hun scholen terugtrokken, was dat het einde van de onderwijsloopbaan van onze broer. Leraar zonder school.

Maar het is net alsof deze onvoorziene situatie in Michael verborgen krachten heeft gewekt. In een nieuwe wijk van de stad nam hij de zielzorg ter hand. Hij zag de nood van de christelijke bevolking daar. Bouwde een kerk, een huis waar vier zusters konden wonen, een kleuterschool, een toneelzaal.

Er kwam een voetbalveld bij en een muur om het geheel, en zo ontstond een christelijk centrum met onvermoede mogelijkheden. Het pas generationaliseerde onderwijs raakte beneden peil. Nu konden kinderen in dat centrum hun huiswerk komen maken. De zusters hielpen, Michael hielp, oudere kinderen hielpen de jongeren. In het begin moesten de kinderen hun eigen stoel meebrengen en in de toneelzaal of de kleuterklas gaan zitten. Maar dit initiatief bleek aan een zo grote vraag te beantwoorden dat er geleidelijk aan ongeveer 800 kinderen per dag kwamen werken. Wie klaar was mocht voetballen. Daar knoopte Michael al gauw godsdienstlessen aan vast, voor of na de zondagsmis. Hij leerde de ouders kennen, kwam in de gezinnen en organiseerde zomerkampen voor de jeugd, waaraan hij zelf tot op vijfenzeventigjarige leeftijd deelnam, meer uit liefde voor de jeugd dan uit liefde voor kamperen.

Maar ook andere talenten werden in Michael wakker. Hij werd econoom van de jezuïetenregio Syrië.

Het bloed kruipt blijkbaar waar het niet gaan kan. Hij werd overste van zijn communiteit, een functie die hij om de zes jaar afwisselde met Pater Frans van der Lugt. De bisschop van de latijnse christenen deed een beroep op zijn eventuele vrije tijd en maakte hem tot zijn vicaris. De oecumene met de orthodoxe christenen kwam steeds meer tot ontwikkeling, want ook orthodoxe kinderen moesten huiswerk maken en de catechismus uitgelegd krijgen. Het sterkste wapen van Michael bij al deze activiteiten was: zijn vermogen om moeilijke dingen eenvoudig te zeggen. Hij was zelf van een eenvoud, die zich weerspiegelde in zijn wijze van spreken en handelen.

Eindeloos veel had hij in deze te danken aan de Focolarini in zijn omgeving. De Focolare is een lekenbeweging gebaseerd op de zeer simpele leer van de Zwitserse Chiara Lubich: "Je moet het evangelie verkondigen door het te doen!" Michael liet zich door haar en haar beweging van harte inspireren en werd zelf op zijn beurt een bron van inspiratie voor de Focolarini in Syrië en Libanon. In zijn laatste levensjaar verschenen zij bijna dagelijks aan zijn ziekbed, elkaar opbeurend en dragend in ware vriendschap en liefde.

Er valt nog zo veel te vertellen over de volheid van dit priesterlijke missionarisleven. Over zijn tien jaren in Aleppo, waar hij werkte voor de religieuzen in die stad en probeerde studentengroepen van christelijk

leven te stimuleren. Over de drie jaren in Damascus, waar hij zijn draai niet kon vinden omdat hij geen contact kreeg met de jongeren daar. Over zijn vreugde toen hij terug kon naar Homs en zag hoe het werk was gegroeid en gerijpt. Over de vele retraites die hij gaf aan jong en oud, religieuzen en leken. En als u zich afvraagt waarom u daar allemaal bijna niets van wist dan komt dat, omdat brieven schrijven niet tot zijn vaste activiteiten behoorde. Zelfs de e-mail bracht daar niet veel verbetering in. In 52 jaar Nabije Oosten heeft hij precies één artikel geschreven voor het contactblad van de Nederlandse jezuïeten. Praten kon hij goed, schrijven vond hij moeilijk. Op bezoek bij gelegenheid van een familiebijeenkomst was het niet moeilijk hem over te halen om te vertellen over de situatie in Syrië. Iedereen die zo een praatje heeft meegemaakt bewaart daar levendige en dierbare herinneringen aan.

De laatste jaren waren hard voor Michael, maar je hoorde hem daar niet veel over. Alles heeft hij moeten achterlaten. Zijn dierbare Homs. Eerst omdat hij zelf ziek werd, en later omdat veel van wat daar was opgebouwd door de burgeroorlog werd afgebroken. De onmacht. Niet kunnen helpen. Niet weten wat er met zijn mensen gebeurd is, met de gezinnen. Het meeleven met de strijd van Frans van der Lugt en diens dood. Michaels gezondheid was fundamenteel aangetast. Maar hij hoopte, tegen beter weten in, dat hij in staat zou zijn 50-jarig priesterfeest in dankbaarheid met ons te vieren. Ook dat heeft niet meer zo mogen zijn.

Maar Michael is ongebroken gestorven. Wie hem bezocht kwam gesterkt en getroost bij hem vandaan. Hij heeft de hoop nooit opgegeven. De hoop in de toekomst van Syrië, van de jonge mensen in het Nabije Oosten. De hoop in de toekomst van onze familie en het vertrouwen in de jongeren, wier taal hij niet meer sprak en wier wegen hij soms niet kon volgen, maar die hij liefhad en waardeerde en niet vergat.

En wij zullen Michael niet vergeten. Zijn inspirerende persoonlijkheid, zijn woorden, zijn preken, zijn eigenzinnige kracht en moed. Zo blijft hij in onze herinnering: *A gentle giant of a priest.*

Gregory Brenninkmeijer SJ

QUICK SCAN

Theo Bouten (1961) zorgmanager en directeur ad interim van het Berchmanianum, het verpleeg- en verzorgingshuis van de Nederlandse jezuïeten in Nijmegen

Hoe heb je de jezuïeten leren kennen?

Pater van Kilsdonk was de eerste jezuïet die ik ontmoette; in 1995. Hij begon een gesprek met me in een Amsterdams café. Na afloop vroeg hij mijn adres later kreeg ik een brief met een verslag van ons gesprek. In de volgende twee jaar hebben we elkaar nog een paar keer geschreven. Een mooie, frappante verschijning.

Wat trekt je aan in de ignatiaanse spiritualiteit?

De stilte – als voorwaarde om in jezelf te keren. Dit maakt dan weer dat ik me open kan stellen voor mijn omgeving; vroeger leefde ik veel verkrampd. De ignatiaanse spiritualiteit helpt me ook om bewuster te leven; zo ben ik me bewust dat God niet boven ons leeft, maar tussen ons in.

Wanneer noem je iemand een vriend?

Vrienden zijn er voor elkaar, zonder het altijd met elkaar eens te zijn. Andere trefwoorden: vertrouwen, respect, acceptatie. Vriendschap hoeft niet per se uitgesproken te worden.

Wat valt je tegen in jezelf?

Ik heb de neiging een glas dat half vol is te zien als half leeg. Sinds ik de geestelijke oefeningen in het dagelijks leven deed, kan ik makkelijker zien dat een glas half vol is en zelfs nog voller dan ik eerst dacht.

Hou je van kunst, muziek?

Ja! Beeldende kunst slurp ik op. Hoe kan iemand anderen raken door zijn werk? Door beeldende kunst raakt God mij ook. Ik zing in een koor; vroeger durfde ik dat niet. Zingen heeft voor mij een belangrijk element van overgave en vertrouwen – wanneer ik zing voel ik de Geest door me heen gaan.

Wat is je meest bewonderde persoon?

Mijn moeder – zij was al jong weduwe met vier opgroeiende kinderen, maar zij heeft zich daar goed doorgeslagen. Zij is nu 86 jaar en staat midden in het leven; ze is er helemaal voor haar familie.

Wat is jouw idee van een gelukkig leven?

Leven in het nu. Dit betekent ook niet teveel leven op mentaal niveau; niet teveel piekeren en vooruit kijken – want dan kan ik op slot raken. Het is belangrijk om momenten in te laten voor reflectie en in die momenten te kunnen ontvangen.

Van welke historisch belangrijke gebeurtenis was je getuige?

De begrafenis van Johannes Paulus II. Los van mijn gevoelens voor de overleden paus werd ik toen geraakt door het feit dat ik er met zó velen bij was op het Sint-Pietersplein. Ik was toen blij katholiek te zijn.

Wie is Ignatius in je leven?

Ik ontmoette Ignatius via Het verhaal van de pelgrim – ik vond hem toen een merkwaardige man. De kennismaking verdiepte zich tijdens de geestelijke oefeningen. Ik herinner me dat ik Ignatius in een bepaalde fase veel te dwingend vond. Later heb ik ervaren dat hij in plaats van voor me uit te lopen, me voor liet gaan, me vrijheid liet.

Heb je een levensmotto?

Toen we het hadden over mijn koor, viel het woord 'vertrouwen' al. Ik merk dat wanneer ik vertrouwen heb in mezelf, ik meer vertrouwen kan hebben in anderen.

De Stichting Actie Calcutta

SAC – voorheen 'Stichting Actie Calcutta' – ondersteunt al sinds 1968 kansarme kinderen in India. SAC heeft als doel deze kinderen een kans te bieden op een betere toekomst door het financieren van hun schoolopleiding. SAC steunt jaarlijks het onderwijs van circa 12.000 kinderen in dorpsschooltjes of internaten. Daarnaast realiseert SAC elk jaar in India een groot aantal projecten die het onderwijs ondersteunen, zoals sanitaire voorzieningen, schoolgebouwen of zonnecel-projecten. De Indiase jezuïeten zijn betrokken bij de oprichting en het bestuur van diverse scholen. Wij spraken met mevrouw Nel Suerink, vrijwilligster bij SAC in Nijmegen.

Hoe is je betrokkenheid bij de Stichting Calcutta begonnen?

'Ik heb de Stichting leren kennen via mijn zus, die met haar man in India heeft gewoond en gewerkt. Bij terugkomst in Nederland hebben zij dit voortgezet door hun deelname in deze organisatie. SAC heeft een aantal kerngroepen in het land, onder andere in Nijmegen. Via fondswerving kunnen projecten in India worden gefinancierd. Een voorbeeld hiervan is sponsoring van Vierdaagselopers. Zelf heb ik een keer of negen de Vierdaagse gelopen. Zo'n vijf keer werd ik voor SAC gesponsord door vrienden en kennissen. We organiseren verder een benefietdiner, een Indiase maaltijd, in Nijmegen. Het Canisiuscollege heeft ons drie jaar lang via activiteiten van hun leerlingen gesponsord voor onderwijsprojecten voor Indiase kinderen. Belangrijk daarbij is steeds dat de donateurs op de hoogte gehouden worden van wat er met het geld in India gebeurt.'

SAC werkt volledig met vrijwilligers. De stichting is haar werk begonnen na een contact met moeder Teresa. Een textielhandelaar uit Amsterdam die onder de indruk was van haar werk, zegde toe bij terugkomst in Nederland zes kinderen te zullen sponsoren. Inmiddels is dit aantal uitgegroeid tot vele duizenden kinderen. Als seculiere stichting hebben zij veel contacten met religieuze ordes en congregaties in India die onderwijsactiviteiten ondersteunen. De scholen van ordes en congregaties zijn over het algemeen goed georganiseerd en vaak gevestigd in dorpen waar geen overheidsscholen zijn. SAC heeft als doelgroep vooral de kastenloze en kansarme kinderen, veelal uit tribale gemeenschappen. Zij werden destijds verdreven naar minder vruchtbare gebieden.

Wat kan je vertellen over de betrokkenheid van de jezuïeten bij projecten die jullie ondersteunen?

'De jezuïeten hebben met name veel basisscholen, soms ook voortgezet onderwijs en internaten gesticht. De dorpen waar de scholen zijn gevestigd die ik heb bezocht, zijn eigenlijk wijd verspreide hutjes, met elkaar verbonden via een hobbelige weg. Op een gegeven moment kom je dan bij de school, een stenen gebouw, waar heel veel kinderen les krijgen. Die kinderen komen vaak van heel ver en kunnen niet iedere dag lopend naar school. Wat wij gezien hebben, is dat deze kinderen het in de internaten heel goed hebben. De kinderen krijgen zowel onderwijsactiviteiten als vrije tijdsactiviteiten die heel ontwikkelend voor hen zelf zijn. Er wordt veel aan cultuur gedaan, zoals dans, zang en toneel. Echt heel prachtig.

Er wordt daarnaast veel aan de overdracht van normen en waarden gedaan, dat heb ik gehoord van de jezuïeten in Dumka, Jharkhand, waar wij gelogeed hebben. Zij zijn er voor kinderen van alle religies, van alle kasten, kastelozen en tribalen, voor zover dit mogelijk is. Op de scholen die door SAC worden ondersteund zitten veel hindoe-kinderen, naast christelijke kinderen en enkele moslim-kinderen. Er zijn ook veel kinderen die van huis uit een natuurgehoof hebben, die zijn animistisch, al worden ze door de overheid tot de hindoes gerekend.

De jezuïeten die wij hebben bezocht zijn actief in het schoolbestuur of geven les, of zijn ondersteunend bezig bij een schooladviesdienst voor het bisdom in Dumka. Nogal wat jezuïeten zijn afkomstig uit Malta, dat waren de pioniers in deze regio. Inmiddels worden steeds meer taken overgenomen door Indiase jezuïeten. We hebben tijdens ons verblijf onder andere een mis meegemaakt waar een Indi-

ase jezuïet voorging die zelf uit een tribale groep, de Santals, afkomstig is. Veel van zijn stamgenoten waren hierbij aanwezig, er was veel muziek en zang, dat was heel mooi om mee te maken.'

Mariampahar

De Ghandi Jayanti Middle school in Mariampahar, Jharkhand, is opgericht in 1969. In 1982 kwam er een high school voor meisjes bij. In het bestuur van de scholen is een samenwerking van paters jezuïeten en zusters van de congregatie van het heilig kruis. Op verschillende manieren heeft SAC deze scholen ondersteund. Dankzij de opleiding die ze hebben gekregen, zijn veel meisjes en jongens in staat om voor zichzelf te zorgen. Het eerste programma waaraan SAC haar steun heeft verleend, betreft de opleiding van ongeletterde meisjes uit de plattelandsgemeenschappen in huishoudkunde, zodat ze voor hun eigen inkomsten kunnen zorgdragen. In een tweede programma werden jongens getraind om hun talenten te gaan gebruiken, bijvoorbeeld door zich te bekwamen in werktuigbouwkunde of autorijden. De school heeft in totaal 1350 jongens en meisjes, waarvan ca. 750 in internaten verblijven.

Murguni

De St. Xaveriuschool in Murguni, Jharkhand, werd opgericht in 1996 door de inmiddels overleden pater Cachia SJ. SAC ondersteunde onder andere de bouw van de school. De ondersteuning werd op verschillende manieren gecontinueerd om het onderwijs en de vorming van de zeer arme kinderen te verzekeren. De kinderen, die uit dorpen in de wijde omgeving komen, verblijven in het aan de school verbonden internaat. Dit betekent dat naast onderwijs de kinderen ook een beroep kunnen doen op basisgezondheidszorg. Naast intellectuele vorming

is er tevens aandacht voor emotionele, psychologische en spirituele vorming.

Brick Field Schools

SAC ondersteunt eveneens andere scholen, bijvoorbeeld ten noorden van Calcutta, een regio waar veel steenfabrieken zijn. Hier werken voornamelijk seizoenarbeiders uit afgelegen delen van West Bengalen en uit aangrenzende staten (o.a. Bihar, Jharkhand en Orissa). Zij werken hier met het hele gezin van oktober tot mei. Door de Loreto Day School uit Shealda, Calcutta is onderwijs ter plekke opgezet in de vorm van Brick Field Schools. De Loreto Day School is in de 19de eeuw opgericht door de Loreto zusters, een wereldwijde congregatie met een ignatiaanse spiritualiteit. Per schooltje kunnen gemiddeld 50 kinderen vanaf drie jaar les krijgen: kleuteronderwijs van drie tot zes jaar en basisonderwijs voor de kinderen vanaf 6 jaar. Deze kinderen krijgen drie uur per dag onderwijs dat bestaat uit geschreven en gesproken Hindi, tellen en rekenen, algemene kennis, tekenen en spelletjes. Het onderwijs aan een schooltje wordt gegeven door gemiddeld twee onderwijzers die geïnstrueerd worden vanuit de Loreto Day School. De kosten per schooltje bedragen ongeveer € 1.730 per jaar. Voor het seizoen 2012-2013 werden zeventien schooltjes ondersteund: twee door de SAC Kerngroep Nijmegen, zes door de stichting Calcutta Rescue Nederland en negen door de ASML Foundation. Voor het seizoen 2013-2014 is de doelstelling om tien schooltjes te ondersteunen inmiddels gerealiseerd dankzij sponsoractiviteiten van SAC bij diverse scholen, bedrijven en sportclubs.

Interview afgenomen door Ward Biemans SJ

Meer informatie is te vinden op www.actiecalcutta.nl

HUISBERICHTEN – NEDERLAND

AMSTERDAM

Xaveriushuis

Aan het begin van de zomer waren we een paar dagen te gast in Brugge. We bezochten verschillende musea, namen de tijd voor gesprekken, en vierden de eucharistie met de communiteit. Daarna begon 'het grote reizen'. Deels voor vakantie, natuurlijk, en deels voor het Koninkrijk. * Bart Beckers en Jos Moons vlogen een weekend naar Dublin voor een bijeenkomst met andere jezuïeten in opleiding. De ontmoeting was bemoedigend. Bart van Emmerik reisde naar Spanje, om inleidingsen te geven bij de Loyolatocht. Met 33 tochtgenoten, tussen de 20 en 60 jaar, pelgrimeerde hij van Javier naar Loyola. En daarna gaf hij retraite in Drongen. Nikolaas Sintobin reisde naar Dublin, om een groep jonge mensen te begeleiden bij het Magis project. Magis wil jonge mensen een 'experience' geven van dienstbaarheid, pelgrimeren, stilte, en hen helpen om 'God in alles te zoeken en te vinden'. Ten slotte, Norbert Halsema maakte veel kleine reizen naar het ziekenhuis, waar hij bewonderenswaardig rustig onder bleef. * Ook thuis gebeurde het een en ander. Gregory Brenninkmeijer ging veelvuldig voor in de Krijtberg, net als Bart Beckers overigens, om zo de gaten op te vangen van afwezige huisgenoten. En Tjeerd Jansen ging voor bij de sacramentijnen op het Begijnhof, zodat die op vakantie konden. Daarnaast verwelkomde de Krijtberg de nodige medebroeders op doorreis en op vakantie. Onder andere een Koreaan die in Rome promoveert, 'minister emeritus' van het noviciaat John McCabe, en 'onze eigen' Thom Sicking. En tot slot, Paul Begheyn gaf een boekje uit met de correspondentie van Jan Toorop met verschillende jezuïeten, tussen 1908 en 1927.

DELFT

Stanislashuis

Het vreemde van het einde van een schooljaar is, dat je het volgende alweer zit voor te bereiden terwijl het vorige nog aan de gang is. * Met leedwezen nemen we afscheid van Wiggert Molenaar.

Wordt helemaal ingezet in het Berchmanianum, en zal deel uitmaken van de communiteit aan de Graafseweg. Zij zijn er goed mee. Met de aanwezigheid van diezelfde communiteit vierden we in Delft Ignatius. * Terry Curry bereidt zich voor op een nieuw semester in China, en zal pas in het nieuwe kalenderjaar terug zijn om verder te werken aan zijn proefschrift. Intussen publiceerde hij artikelen in toonaangevende Engelstalige tijdschriften over architectuur. * We zijn benieuwd of de provinciaal nog een nieuwe huisgenoot uit de hoge hoed weet te toveren. * Peter de Ruiter kwam uitgerust van zijn vakantie. Ook Bert ten Berge is terug. De fietstocht naar Schiermonnikoog bracht hem bij de twee orthodoxe monniken in Hemelum, waar hij - voor zijn plezier en devotie! - deelnam aan het ochtend-officie. Tijdens zijn verblijf op het eiland stond er ook nog een doop op zijn programma. Een pastor is nooit helemaal vrij. Dries 'moet' nog met vakantie. Met het oog op de misdienaarsdag van het bisdom ontwierp hij een dertiental speurtochten door de Delftse Maria-van-Jessekerk. In de vakantie logeerde bij ons Jacques Haers van de Vlaamse provincie. Hij bereidt zich voor op zijn nieuwe taak aan de Universiteit van Leuven. * Het nieuwe schooljaar kan beginnen. De voorbereidingen liggen klaar.

NIJMEGEN

Berchmanianum

Na een lange oude dag ging pater Wim van der Lee naar de Heer. Als leraar in Amsterdam, schoolleider in Purmerend en pastor diende hij jonge mensen en oude lieden. Deze sympathieke man heeft in ons huis bijna tien jaar doorgebracht. * Behalve veel korte bezoeken van medebroeders, familieleden en vrienden vertoefde pater Theo Vlucht uit Libanon eindelijk weer eens wat langer bij ons. * Door de komst van drie dominicanen een karmeliet en een leek, door drie auto-ongelukken van verzorgsters, en door de vakantie van de stagiaires ontstond tijdens de zomer op de verschillende afdelingen van ons huis een heel drukke, soms hectische bedoeining. * Op 24 mei vond dankzij pater Ben Frie een bijzondere plechtigheid plaats: de translatie van de gestorvenen die op ons huiskerkhof begraven lagen vanuit het oude Mariëndaal (364) en vanuit het

Berchmanianum van vóór 1971 (68). Na een uitvaartmis vond de overbrenging plaats naar Jonkerbos, het grote kerkhof van de stad Nijmegen. Het was een even waardige als merkwaardige gebeurtenis, een eerste stap van onze eigen verhuizing maar vooral het verlies van een dimensie: onze tuin verloor zijn hart. * Kort daarvoor vond de huisvakantie plaats in de vorm van een Russische week (de Oekraïne was nog ver). Als bekroning van al die beelden, muziek en dansen zong "Phoos Hilaron" de byzantijnse vespers en disten de koks in de refecterie een smakelijke epiloog op. * Tot die vakantie behoorde ook nog een uitgebreide barbecue voor bewoners en verzorgsters en een dagtocht naar het nationaal Openluchtmuseum in Arnhem. Wij kwamen dus niets tekort. * Een zeven meter lange bundel boomwortels verstopte een riool dat regenwater afvoert, noodzaakte tot een flinke wegopbraak en herinnerde ons aan alles wat zich in rond en onder ons huis al 85 jaar lang moet hebben afgespeeld, zonder dat wij het merkten.

NIJMEGEN

Canisiushuis

De zomerperiode verloopt schijnbaar in diepe rust aan de Graafseweg in Nijmegen, maar dit is slechts schijn: onder oppervlakte, en ondanks de afwezigheid van deze of gene zijn er veranderingen in aantocht, die in alle stilte worden voorbereid. Deze hebben te maken met het aanstaande vertrek van Ward Biemans naar de Verenigde Staten. Als u dit stukje leest, zal de vogel reeds gevlogen zijn. Per half augustus is hij naar de Verenigde Staten om daar zijn tertiaat te doen (een onderdeel van zijn opleiding als jezuïet). * Hij zal als huisgenoot worden opgevolgd door Wiggert Molenaar. Dat

betekent dat Wiggert de communiteit van Delft zal verlaten. Zijn werk aan het Berchmanianum zal Wiggert gewoon voortzetten, maar dan wonend op de Graafseweg. Verder zal Wiggert Ward opvolgen als redacteur van het blad "Jezuïeten" en ook zijn diensten aanbieden voor de Petrus Canisiuskerk. * Ook Ben Frie en Joop van Banning zullen bij het werk van de Canisiuskerk worden betrokken, aangezien zij bereid zijn gevonden Theo van Drunen te helpen met de weekend-assistenties. * Bart Baele is na zijn verblijf in Dublin voor een scholastieken-bijeenkomst naar Rome vertrokken voor weer een andere bijeenkomst van scholastieken (jezuïeten in opleiding). We hopen hem daar volgende week verfrist van terug te mogen ontvangen. Omdat zijn herstel voorspoedig verloopt, verwachten we dat hij snel weer een nieuw begin kan maken met zijn werkzaamheden als verpleegkundige in het Berchmanianum.

HUISBERICHTEN - VLAANDEREN

BOECHOUT

Capenberg

Op 23 mei ontving Capenberg de Provinciaal en vijftien medebroeders die verantwoordelijkheid dragen voor de ouderen in de Provincie. Dat heet vooruit zien naar de toekomst nu de gemiddelde leeftijd steeds hoger ligt. * Charles Verhezen werd bloederig op de pijnbank gelegd in voorbereiding van een nieuw gebit. Een lijdensweg die nog een tijdje zal duren. * Mon Swaelen ging op retraite in Hof ter Loo, Loppem; met zijn vrienden zusterarbeidsters en priesterarbeiders, allen op rust. * Maurits Delbaere was met vakantie in Nieuwpoort met vijftien medebroeders in MRB verband. De zon scheen er meer in het hart dan aan de hemel.

BRUSSEL

Arrupe

De doorsnee jezuïet is een onrustige ziel die gedurig van hot naar her moet. Een zomervakantie verandert daar weinig aan. Onze overste, Jan Stuyt, steekt met een veer de Waddenzee over om gelovige

eilanders een hart onder de riem te steken. Pater provinciaal, Johan Verschuere, stapte samen met een medeplichtige, Theo van Drunen (Nijmegen), in een eenvoudig, volks wagentje en spurt ermee naar Schotse eilanden. Een ruim vogelbestand, ongerepte flora en een pittig drankje zijn de trofeeën van hun omzwervingen. * Ook de thuisblijvers ontvangen tijdens de warme dagen jachtige medebroeders: missionarissen, Afrikanen, Indiërs, verantwoordelijken van een of ander apostolisch werk in den vreemde, bekenden en voorbijgangers, vrienden en ook aardige mensen. Allen vinden op hun doortocht hier een plek waar het goed is om even op adem te komen. * Na die hete periode neemt het bureauwerk terug de overhand, en raken postbussen, in-boxen, archieven en papiercontainers snel en oordeelkundig gevuld.

DRONGEN

Hurtado

Jong leven vulde de abdij bij het begin van de zomervakantie. De 'Familiëdagen' brachten ouders en kinderen samen 'op zoek naar hun schat'. * De zomerretraites zijn juist voorbij. Gelukkige dagen voor de telkens ongeveer dertig deelnemers en hun begeleiders. De groep wordt elk jaar jonger (!) en gevarieerder. Hoop voor de toekomst. * Alle kamers zijn bewoond geweest door Franse- en Zuid-Belgisch/Luxemburgse medebroeders voor een achtdaagse retraite. * Walter Fabri wordt 'ambulant' medewerker in Drongen maar gaat wonen in Brugge, Inigo. Na vijftien jaar terug van weggevoerd. * Alvorens te verhuizen ging hij met André Cnockaert en Pieter-Paul Lembrechts (Brugge) met vakantie naar Montanau bij Malmédy. Wie uitgestrekte wandelbossen zoekt en weidse uitzichten hoeft niet verder te rijden.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

Op 12 mei werd Herman Cordemans door KADOC (Documentatie- en onderzoekscentrum voor religie, cultuur en samenleving) in de bloemetjes gezet voor zijn nauwgezette en volgehouden werk voor de scriptacollectie (geschriften van Vlaamse/Belgische jezuïeten); dat gaat om vele duizenden titels. Hem werd een fraai boekje (72 blz.) aangeboden: "Herman Cordemans S.J.", met van elke afdeling uit de collectie de foto van een titelpagina met commentaar. Die collectie verhuist nu naar KADOC. * Op 14 mei mochten wij Wim Beuken beluisteren over zijn "Werken voor en met het Oude Testament in vogelvlucht". * En op 19 juni konden we de schitterende verdediging bijwonen van het eindwerk van directeur Erik Vanleeuw voor het behalen van de graad van Master of Business Administration aan de Vlerick Business School: Change readiness of a religious order. An Exceptional organizational story Het is een heel degelijke studie over de organisatie van de Sociëteit, waar wij als jezuïeten wat kunnen uit leren. * De vorige maanden mochten we nogal wat medebroeders zien passeren voor kortere of langere tijd: de provinciaal van de Centraal Afrikaanse provincie, een bisschop uit Rwanda, de Ierse jezuïet Terry Howard, studentenpastoor in Belfast, die met twee collega's kwam kennismaken met ons studentenproject Lerkeveld en Dondeynehuis, Marc Buysse, Mark Rotsaert, Roger Lenaers, Eddy Kerckhof, Michel Istas, Anicet Nteba, Vincent Van Haelst, Toon Ploem, Gérard Verbraeken, Jan Evers ... * Maar ook huisgenoten hadden elders wat te doen. Zo verbleef Fons Swinnen voor een maand in Congo, als apostolisch visitator van een inlandse zustercongregatie. Philip Debruyne leidde weer een inleefreis naar Ecuador. Paul De Greef trok zich terug in een Tirols bergdorp om er gedurende een maand pastoor Roger Lenaers te vervangen. En Wim Mercelis mocht voor een maand naar Crêhen in Bretagne, naar een gemeenschap van de zusters van de "Divine Providence" om er voor te gaan in de eucharistie en voor ander geestelijk dienstwerk. Zes huisgenoten genoten van een week vakantie in Nieuwpoort: Toon Delpoort, Paul Dierckx, Jan Erkens, Wim Mercelis, Marcel Van Akoleijen en Wim Vandeputte. * Flor Uyttersprot die hier al enige

tijd verbleef voor revalidatie na een zware val in Antwerpen, blijft hier om onze gemeenschap te versterken; ook Jan Bekaert, die minder goed te been is, komt in Heverlee wonen. Jammer genoeg zien wij Bart Bosteels naar Brugge vertrekken; vooral de zieke medebroeders, maar ook de verpleging en wij allen zullen hem missen.

GENT

H. Kerst

Vorige keer heeft Toon Suffys de inzendingdatum gemist om zijn wedervaren te vertellen. Het was toen druk: de grote kerkelijke feestdagen: Goede Week, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren. Dat zijn mooie dagen om samen te vieren dat God zijn eigen leven met ons wil delen opdat wij gelukkig zijn. * Met Hemelvaart was er in de parochie ook eerste communie. Vijf scholen die moeten samen werken om de dienst voor te bereiden: dat is niet altijd vanzelfsprekend. Maar de viering van de eerste communie (waarin nog vijf kinderen wilden gedoopt worden) verliep zeer vlot. Het enthousiasme sprong als het ware uit de ogen van de kinderen. Nu nog roepen sommige van die kinderen van de overkant van de straat: dag meneer pastoor. Spijtig dat de ouders hun kinderen niet naar de kerk brengen. Hoe moeten zij nu Jezus beter leren kennen en Hem ontvangen in de communie? * In het vormsel op Pinksteren was het werken van de H. Geest te zien. De vormelingen waren in de loop van het jaar te verleggen om iets in de vieringen voor te lezen. Maar in de vormselviering viel alle verlegenheid weg. Klaar en duidelijk spraken ze, zongen ze en lazen voor over de dingen waar God met mensen mee bezig is. Hopelijk zien wij ze volgend jaar terug in de voortgezette catechese. * Want daar aan zijn wij nu met tien parochies aan het werk. Elke derde zondag van de maand zal er catechese zijn voor de vormelingen en hun ouders, voor de eerste communicanten en hun ouders, voor ouders van dopelingen, voor jonge koppels die gaan trouwen en voor ieder die nog eens wil nadenken en met anderen wil spreken over het geloof. Hoe kunnen wij deze catechese zinvol en aantrekkelijk maken? Kunnen wij langs die bijeenkomsten een nieuwe gemeenschap van jonge christenen opbouwen in Gent?

LEUVEN

Dijlehof

Om het begin van de eerste wereldoorlog te gedenken verscheen in onze huiskrant "De Vier Seizoenen" een korte, maar leerrijke beschrijving, opgesteld door Jef De Roeck: "Hoe jezuïeten van Leuven in 1914 de oorlog beleefden", o.m. hoe de meeste jezuïeten toen tijdelijk de stad hebben verlaten. * Beter nieuws over het voormalige "Jezuïetenhuis Lessius", Minderbroedersstraat 11, dat in 2005 omgevormd werd tot een gesloten afdeling voor dementerende bejaarden, met 16 kamers, gemaakt uit de 8 bestaande studio's. Die afdeling kreeg de naam: "Huis Lessius". Onlangs werden ingrijpende veranderingen aangebracht op het gelijkvloers en einde juni werd de vernieuwde ruimte feestelijk ingehuldigd: een mooie renovatie van de woonomgeving, met de bedoeling de loopruimte te vergroten en de huiselijke sfeer te bevorderen. Dr. Triau gaf bij de receptie uitleg waarom die aanpassing zo belangrijk was voor deze bewoners. Voor de medebroeders die tot 1999 in het "Jezuïetenhuis Lessius" gewoond hebben, is het zeker de moeite waard om die mooi vernieuwde ruimten eens te komen bewonderen! * Bij het wereldkampioenschap voetbal waren er ook in Dijlehof hevige supporters voor ons Belgisch elftal. Zowel medewerkers en hun kinderen, alsook bewoners van Dijlehof en Hertogenhof trokken spontaan (of toevallig?) de drie kleuren aan.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Wie had het ooit durven dromen. Loop eens door de Bruul, niet met je kop in de grond maar goed rondkijkend. Ter hoogte van het Jezuïetenhuis zal je plots verrast opkijken naar een opgefrist klassiek gebouw, de gevel van het vroegere Norbertinessen-klooster en de gevel van de bijbehorende kerk, Onze Lieve Vrouw van Leliëndaal. Het heeft wat meegebracht aan vuiligheid, de reiniging van die gevels, maar het resultaat is prachtig. Die reiniging kadert in de heraanleg van heel de Bruul, werk dat volop aan de gang is. Monumentenzorg vroeg ons om de kerk mee te laten reinigen met het deel van het OCMW.

Zij zorgden voor alle administratief werk. Wij moesten alleen de goedkeuring geven voor ons deel. De provincie mag een pluim op de hoed steken dat ze dit mogelijk maakte. * En niet alleen de stenen kregen een opknapbeurt. De opgefriste kerk verdiende een actieve kerkprefect. En we kregen hem in de persoon van Frans Mistiaen. Hij zal tevens de samenwerking met de Mechelse parochies op zich nemen. Maar daar blijft het niet bij. We hebben er naast een voorganger in de eucharistievieringen eveneens een chauffeur, een kok, een handige bricoleur en klusjesman, een kenner van computers bij gekregen. * En daar eindigt het nieuwe elan van Mechelen niet mee. De nieuwe ramen zijn afgewerkt. De drie douche-toilet kamers op elke verdieping zijn ingericht op enkele kleine afwerkingen na. Dat we zo'n comfort in onze oude dag nog mogen beleven!

Want oud zijn we aan het worden. Georges Cerfontaine nam afscheid van de Polder waar hij de veertiendaagse eucharistieviering voor de bejaarden verzorgde. De verplaatsing werd er teveel aan. En hij sukkelde en sukkelde nog met een taaie bronchitis. * Gilbert Boomgaert bezoekt nog steeds met kleine pasjes zijn geliefde gevangenen. Samen met Jos Alaerts nam hij deel aan de jezuïetenvakantie aan zee. Jos is al een jaar bij ons en verzorgt ons als een vader en moeder tegelijk. * Guy Borremans was uitgeput en ziek na de vele bezinningen en retraites van het afgelopen jaar en hij is samen met zijn onafscheidelijke gezelschap Aimé De Vocht voor een veertien dagen op rust naar La Louvesc in Frankrijk. * Paul Van Looy en Marc De la Marche doen alsof ze nog 50 zijn: Paul met bezinningen en retraites voor vele zustercongregaties en ernstig werk als visitator van de zusters in het bisdom Antwerpen, Marc met bezinningen, retraites en voordrachten van allerlei slag. En beiden doen dan nog heel wat begeleidingswerk. * En uw dienaar Bob Ceusters moet als econoom van ganser harte Walter Devos bedanken die zoveel mogelijk maakte voor de opknapbeurt van ons huis. Bob tracht zo ver zijn luttel krachten het toelaten wat voor de tuin te zorgen en hij schrijft huiskronieken voor u.

Op bezoek in het gesloten centrum voor vreemdelingen

Weinig mensen krijgen toegang tot de centra waar vreemdelingen worden vastgehouden met het oog op hun uitwijzing. Een medewerker van Jesuit Refugee Service neemt u mee naar het gesloten centrum van Brugge.

Elke woensdagochtend fietsen mijn collega en ik samen door de nauwe straatjes van Brugge, waar we wonen, tot even buiten de stad. We stappen af aan een typisch gebouw met trapgeveltjes, maar als je goed kijkt zie je dat er tralies voor de ramen zitten. Dit is het 'Centrum voor illegalen'. We zijn al in het bereik van de bewakingscamera's. Nadat we hebben aangebeld, schuift de grote ijzeren poort open. In het portiersgebouw geven we onze identiteitskaart af. Onze bagage gaat in een locker, alleen ons schrijfgerei en onze gsm (zonder camera)

mogen we meenemen. Dan komt een bewaker, die een deur voor ons openmaakt en achter ons weer op slot doet. We steken de binnenplaats over tussen metershoge antilimhekken. Aan de overzijde maakt de bewaker weer een deur open en sluit ze achter ons. Na nog een paar deuren te zijn gepasseerd en een paar trappen te hebben beklommen komen we op onze bestemming: de 'dagzalen'.

Hier zitten zo'n honderd mensen, verdeeld over drie groepen, twee van mannen en één van vrouwen. Je komt hier de hele wereld tegen: mensen uit India, Pakistan, Afghanistan, China, Vietnam, Bangladesh, Egyptenaren, Algerijnen, Marokkanen, veel mensen uit Afrika ten zuiden van de Sahara, Tsjetsjenen, Armeniërs, mensen uit Turkije, Oekraïne, Kosovo, Albanië, Brazilië, Jamaica, enz. De meesten zijn tussen de twintig en de veertig jaar oud, sommigen pas achttien, enkelen ouder. Het zijn allemaal mensen die geen 'papieren' hebben en wachten om het land uitgezet te worden. De dag moeten ze in deze zalen doorbrengen, de nacht in slaapzalen. Op vaste tijdstippen gaan de drie groepen eten en twee keer per dag krijgen ze op de binnenplaats veertig minuten 'luchting'.

Er is veel onrust, frustratie, agressie, of integendeel doffe apathie. Het opeengepakt zitten met zoveel mensen uit verschillende culturen, het lawaai, de

onzekerheid over de toekomst en het gedwongen nietsdoen veroorzaken niet weinig stress. De mensen voelen zich onrechtvaardig behandeld: 'Hoewel wij niets misdaan hebben, worden we opgesloten als criminelen...' We proberen vooral te luisteren. Dat valt niet altijd mee. Soms staan ze in een groepje om ons heen. Er wordt gerookt in de zaal, biljart gespeeld en de tv staat op. In een hoek zitten de moslims luidop te bidden. Daardoorheen de wolkietalkies van de alomtegenwoordige bewakers. De mensen spreken een gebroken (soms onverstaanbaar) Engels, Frans of Nederlands, af en toe Duits, Spaans of Italiaans. Mijn collega beheerst ook het Pools en het Russisch. Zo nodig halen we er een telefonische tolk bij.

Rond de middag picknicken we in een kamertje waar de gedetineerden met hun advocaat kunnen spreken. Daarna opnieuw naar de zalen. Als we genoeg ellende angehooft hebben, brengt een bewaker ons terug naar beneden. Na weer een rist deuren en een gesprek met de adjunct-directeur stappen we weer op onze fiets. Wij zijn vrij, maar zij blijven opgesloten, het overgrote deel tot ze 'van het grondgebied worden verwijderd'. Wist u dat er in België vijf van deze gesloten centra zijn?

Piet-Paul Lembrechts SJ

Staccato:

jongeren over hun worsteling met het leven

"Doe nog eens zo'n filmproject op onze scholen!" Veel meer omvatte de opdracht van mijn provinciaal niet. Eerdere projecten voerde ik uit met leerlingen van het Nijmeegse Canisiuscollege met de sprekende titels: *Is God er nog?* (2007) en *Wat beweegt mij?* (2010). Ook bij dit derde project was de opdracht: breng in beeld hoe je omgaat met je innerlijk leven. Hoe kom je tot keuzes? Welke principes hanteer je daarbij? Onze reden om zo'n filmproject aan te bieden en te ondersteunen gaat terug op onze spiritualiteit, waarin "onderscheiding der geesten", ordenen van innerlijk leven, een sleutelbegrip is. Kunnen jongeren van vandaag dit begrip leren hanteren? We proberen hen daarbij te helpen met het aanbod van dit project. Eén leraar meldde zich met interesse om zo'n project mede te begeleiden. Dat voerde mij naar het Sint-Jozefcollege in Aalst, waar uiteindelijk 8 jonge mannen (17) bereid waren om de uitdaging op te pakken. We maakten kennis, en ik kon merken dat ze op de hoogte waren van het concept van de onderscheiding. We onderzochten situaties in hun eigen leven, waarin ze voor moeilijke keuzes geplaatst werden. Hoe ga je om met informatie die vertrouwelijk is, of belastend? Als ik een probleem heb, wat gebeurt er als ik het aan iemand toevertrouw? Hoe ga ik om met kwetsuren van anderen?

De jongens ontdekten een mogelijke casus: een jongen van 17 bij wie de ziekte van Parkinson wordt geconstateerd. Zoiets is verwoestend, al helemaal voor een jongere. Hoe pakt hij dat aan, wat gebeurt er in zijn vriendenkring? Kun je ervoor uitkomen dat je een ziekte hebt die vooral bij ouderen voorkomt, en dat je niet meer zo veelbelovend bent en al je ambities moet loslaten? Maakt dat een jonge mens niet hopeloos?

We begonnen met de samenstelling van een scenario: achtereenvolgens ontstonden situatieschetsen en mogelijke scènes. Dialogen werden uitgeschreven en opgenomen in een gedetailleerd script waarmee de professionals die voor de technische uitvoering zouden zorgen (camera, geluid, montage) goed uit de

voeten konden. We konden dank zij medewerking van de school vijf opnamedagen vastleggen, waarvan er uiteindelijk maar vier nodig bleken. En toen sprongen we het experiment in, want dat was het wel: we hadden eigenlijk niet of nauwelijks gerepeteerd. De jongens wisten wel wat ze wilden, dat scheelde enorm. De opnamedagen verliepen efficiënt. De spelers bleken meesters in improvisatie: kort overleggen over elke dialoog en dan uitvoeren. Het spel zag er overtuigend uit. De opnames vonden plaats in de week dat ook het zgn. retoricabal (dansavond voor de eindexaminandi) plaatsvond op een aantrekkelijke locatie. Dat werd als vanzelf onderdeel van de film. Chique in het pak, maar ook op de werkvloer in de school en bij sommigen thuis werden opnames gemaakt. Spelers zagen dat het voor de regisseur niet altijd gemakkelijk was om acht retorici in het gareel te krijgen en te houden. Maar het lukte. Na vijf dagen keerde het productieteam huiswaarts met een schat aan materiaal.

Behalve de opnames was ook de montage professioneel, gelukkig maar want iedereen die het te zien kreeg prees de kwaliteit van beeld, geluid en samenstelling. Voor de montage waren vijf dagen beschikbaar, en die bleken ook wel nodig. Nog tijdens de montage zaten we aan de telefoon over de titel die nog niet vastlag. Precies op de deadline kwam het hoge woord eruit: *Staccato*, horten en stoten, schokken soms die karakteristiek zijn voor het leven van adolescenten.

Op 16 mei werd de film, zoals overeengekomen, vertoond in de eigen filmzaal van de school. De eerste reacties toonden dat het een indrukwekkende film geworden was. Het resultaat stelde alle betrokkenen nagenoeg tevreden – nagenoeg, want sommige jongens hadden een hogere kwaliteit willen bereiken en het viel hen zwaar om te zien dat het niet zo goed was geworden als zij gehoopt hadden. "Zij voldoen niet", zei ik bij de presentatie, "aan hun eigen kwaliteits-eisen." Maar hun eigen leerkrachten waren geraakt door wat deze jongens toonden. In de week erna werd de film op Ignis webmagazine uitgebracht en werd op deze website topscorer. Ook de schoolleiding "sloot de film in de armen". Een prachtig resultaat van een sterke samenwerking op vele fronten. Velen hebben inmiddels gevoeld hoe de film je meetrekt in een diep gevoel en doorleefd drama, dat ons opmerkelijk maakt op wat jongeren doormaken.

Als jezuïeten een filmproject aanbieden aan een scholengroep, is de achtergrond van dat aanbod uiteraard de hoop dat het ook levensbeschouwelijk een vormend project mag zijn. Het theater – en in onze dagen is dat zeker ook het medium film – is jezuïeten van oudsher vertrouwd als pedagogisch middel; in de barokke tijd van onze orde trokken hele dorpen uit om mee te mogen doen met het theaterstuk. Het doel was natuurlijk steeds hetzelfde: mensen meer vertrouwd maken met hun innerlijk leven, hen hel-

pen elkaar daarin te steunen en de grond van het bestaan te leren zien en ervaren in een context van levensbeschouwing en geloof. Wat is wezenlijk voor mij, voor anderen?

Hoe scheppen we levensruimte voor onszelf en voor elkaar?

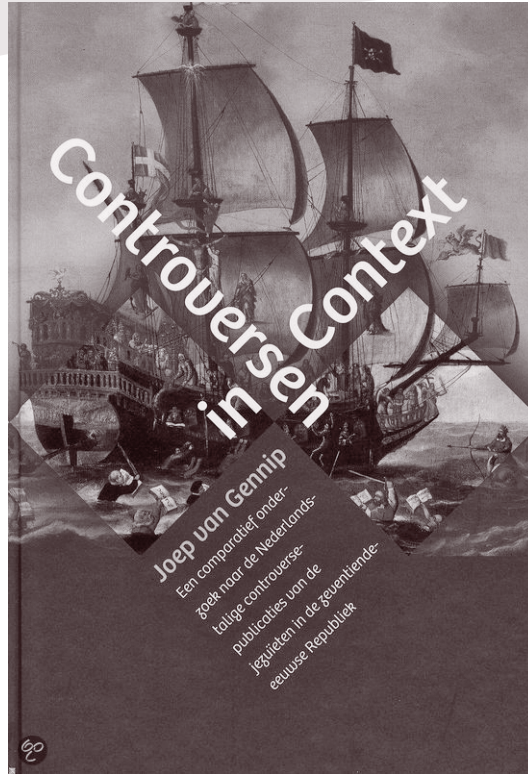
De genoemde "onderscheiding der geesten" komt pas echt tot zijn recht in een religieuze context. In onze traditie wordt de ontmoeting met God in gebed en overweging de basis voor het maken van de wezenlijke levenskeuzes. Maar dit project toont opnieuw, dat een ignatiaanse opening niet per se leidt tot een christelijk slot. In *Staccato* zien we hoe jongeren zich sterk op elkaar oriënteren, bang worden als ze elkaar als oriëntatiepunt kwijtraken en aan zichzelf overgeleverd worden. We zien hoe zij omgaan met spanningen en hoe zij in staat zijn tot vergeven. Maar er zit nog een laag onder: wat zijn de motieven of principes op grond waarvan dit verhaal zijn vorm kreeg? Welke invloed hebben levensbeschouwing en geloof hier? Die vraag blijft mij uitdagen. De leraar en de jongens zelf hebben aangegeven dat de reflectie op dit project een vervolg verdient. Dat komt er ook.

Ben Frie SJ

Wilt u de film zien, ga dan naar www.igniswebmagazine.be en geef de zoekopdracht *Staccato*.

Staties, schuilkerken en kastelen

Op de zomerwandeling door de oude stad Groningen, zoals voorgesteld in het zomernummer, kwamen we langs twee plekken waar de jezuïeten een schuilkerk hadden gedurende de zeventiende en achttiende eeuw. Dat was een tijd vol sociale spanningen: tussen de religies, tussen de stad en de ommelanden, tussen de stadjes en de jonkers van het platteland. De religieuze kaart van de stad Groningen was gecompliceerd: katholieken, protestanten en doopsgezinden. Stad en ommelanden van Groningen werden in 1594 ingelijfd bij de Republiek. Vanaf die tijd tot ergens gedurende het Twaalfjarig Bestand was het niet gemakkelijk voor degenen die niet met de Reformatie megingen, om hun geloof in eigen eredienst te vieren. Historici als Willem Frijhoff benoemen deze tijd als een *religieus vacuüm* waarin de katholieke infrastructuur langzaam verdween en het protestantisme van overheidswege werd gestimuleerd en uitgebouwd. De kloosters waren opgeheven en de kerkgebouwen waren overgedragen aan de protestanten. Vanaf het Twaalfjarig Bestand kwam er een beetje tolerantie. Priesters reisden te voet of per schuit, niet gekleed als geestelijke, naar de wat grotere boerenwoningen of herenhuizen van katholieken; daar werden ze ingekwartierd; van heinde en ver kwamen de gelovigen te voet; tussen de vijftig en de honderd mensen kwamen bijeen. De mis werd opgedragen en misschien was er ook een periode van stille aanbidding. Aan het einde van het Twaalfjarig Bestand (1621) beschikten de jezuïeten over 21 staties in de Republiek. In 1661 was dit aantal 61. Andere regulieren, zoals dominicanen, franciscanen en augustijnen, vestigden ook staties. De grootste groep staties vielen onder de seculieren. De regulieren onderscheidden zich door hun bekeringspraktijken. De Contrareformatie schiep een contrast met de Reformatie in liturgie, taal, beeld en geloofsbeleving. Historici gebruiken liever het begrip confessionalisering. Fascinerend is te zien dat religies en politieke tradities redeneerwijzen en organisatievorm aannamen van de religie of traditie waarmee ze concurreerden. Daarom zijn polemieken en controverseliteratuur zo interessant.

Geloofsgesprekken

In zijn onlangs verdedigde dissertatie, getiteld *Controversen in Context*, over propagandistische en apologetische activiteiten van jezuïeten in Noord-Nederland gedurende de 17de en 18de eeuw, vermeldt Joep van Gennip dat er rond 1634 in de stad Groningen zes priesters werkzaam waren: twee seculieren, een augustijn, drie jezuïeten. Een van de drie, Thaddeus Wieringa (1601-1670), stamde uit een katholiek, adellijk Gronings geslacht. Hij had de juiste contacten om hier en daar wat te bewerkstelligen. Hij bediende enige tijd de oostelijke Ommelanden vanuit het dorp Uithuizen. Hij zou ongeveer 40 dorpen onder zijn hoede gehad hebben. In 1639 werd hij door de superior teruggehaald naar de stad Groningen. Hij werd afgelost door de Brugse jezuïet Franciscus Mijleman. Die zorgde er voor dat tussen 1639 en 1657 zo'n vierhonderd mensen hun geloofsdwalingen (*errores*) afzworen en terugkeerden naar de Moederkerk. Mijleman ontmoette dus velen buiten de geloofskring, bijvoorbeeld doopsgezinden. Hij ontwikkelde een systematiek om met

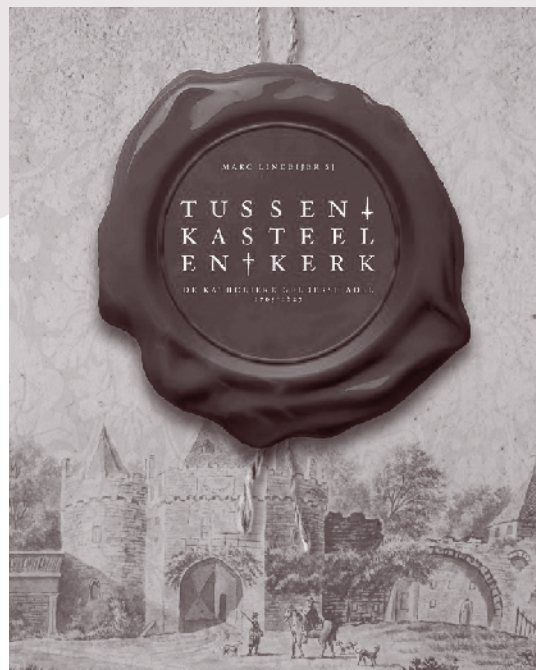
andersdenkenden te dialogeren. Van zijn hand verscheen in 1661 *Vast ende klaer bewys*, een uitvoerig van een dispuut dat hij gevoerd had met een mennoniet. Deze jezuïet Mijleman en zijn disputatieleer is een van negen jezuïetenauteurs die behandeld worden door Joep van Gennip. Hij selecteerde deze negen uit een lijst van 32 controverseschrijvers. Mijleman en anderen schreven hun boeken om de katholieke geloofsleer te onderbouwen, dikwijls met een reeks bijbelse verwijzingen. Andere jezuïeten, zoals Paulus van den Berghe, die lang in Leeuwarden werkte, schreven voor eigen parochie en voor de leden van de Maria Congregatie: *Kort onderwys in het Recht Geloof*. Het boekje behandelt de leerstellige geschillen met de protestanten volgens een antwoord-vraag-structuur, bekend van de catechismus.

Joannes van Gouda, een te Utrecht geboren jezuïet, studeerde in Dowaai en Leuven, werkte in Zuid-Nederland, waar hij zijn retorische talenten en overredingstechnieken ontwikkelde. Tijdens controverseconferenties werden serieuze, humoris-

tische en badinerende middelen aangewend om het publiek te overtuigen. Zo probeerde hij eerst in het heroverde Antwerpen en later in Brussel de protestanten te winnen voor de katholieke zaak. Dit gebeurde ook in openbare dispuutsbijeenkomsten tussen jezuïeten en predikanten. Een soort van 'omgangsoecumene', zo werd dat betiteld door Willem Frijhoff. Zo'n openbaar dispuut werd dan aanleiding tot een publicatie, soms tevoren al gedrukt. Deze in druk verschenen twistgesprekken en apologieën vormen de hoofdmoot van deze dissertatie. Auteursrecht bestond nog niet en dus werd er vrijelijk van elkaar overgeschreven. Drie geboren Zuid-Nederlanders worden behandeld: Jacobus Stratius, Cornelius Hazart en de al genoemde Franciscus Mijleman. De andere zes zijn Noord-Nederlanders. Van elk wordt een korte biografie met de gebieden waar hij werkzaam was, gegeven. Tussendoor wordt het beleid van de provinciale oversten en de apostolisch vicarissen Vosmeer en Rovenius zichtbaar gemaakt. Meestal werkten de jezuïeten met z'n tweeën in de staties. Over die staties wordt veel wetenswaardigs verteld.

Dr. Joep van Gennip ontvangt zijn bul.

Staties

Voor het vestigen van zo'n statie was patronage belangrijk. Joep van Gennip memoreert hoe de missionarissen in Noord-Nederland er een gewoonte van maakten om contact te zoeken met de plaatselijke katholieke elite, die hen voedsel en onderdak bood. Een landhuis of een borg met een huiskapel van een katholiek gebleven adellijke familie was een ideale uitvalsbasis voor een rondtrekkende missionaris. Van Gennip vertelt dat de adel niet altijd een zekere factor vormde want in de loop van de tijd werden steeds meer jonkers protestants. Op dit punt aangeland, verlaat ik Groningen en ga naar Gelderland, waarover Mark Lindeijer dit jaar een interessante studie publiceerde: *Tussen Kasteel en Kerk: de katholieke Gelderse adel 1765-1827*. Dit fraai geïllustreerde boek is een uitgave van Lindeijers afstudeerscriptie geschiedenis uit 1992. Het is een onderhoudend verhaal van een tiental katholieke families uit Gelderland die optraden als de belangenbehartigers van hun katholieke geloofsgenoten, die beschermheer waren van het kerkgebouw en zo menig katholieke parochie in en om Zutphen, waar de studie zich op concentreert. De roomse edellieden uit dit boek kunnen zelden hun stamboom op

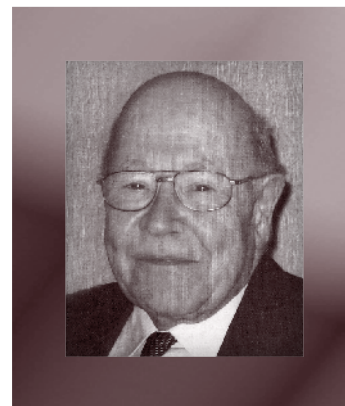
middeleeuwse adel terugvoeren. In de zeventiende eeuw waren de meesten welvarende burgers die een riddergoed of een heerlijkheid verwierven, soms door vererving en huwelijk, soms door aankoop. Katholieken waren uitgesloten van magistraatsambten. Pas na de Republiek kwam er een vorst die mensen in de adelstand kon verheffen. De baronnen en edelen uit de achttiende eeuw ontleenden die titels aan hun welstand en aan hun landgoederen. De erkenning van de titel kwam later.

Geen pastoraat zonder werkkapitaal; geen werkkapitaal zonder fondsvorming. Dat geldt even goed in onze tijd als in de zeventiende en achttiende eeuw. Marc Lindeijer geeft hiervan menig interessant en goed gedocumenteerd voorbeeld. In een plakkaat van 1655 bepaalde de Staten van Gelderland dat 'pauzegezinden' hun goederen niet mochten legateren of tijdens hun leven afstaan aan geestelijke personen of gestichten. De Staten duldden niet dat enige goederen kwamen of bleven in een dode hand anders dan onder publieke of geautoriseerde administratie. Staties waren geen rechtspersonen en konden nooit geautoriseerde administraties worden. Collectes, plaatsengeld en stipendia brachten niet voldoende op om het pastoraat te financieren. De katholieke edelen in de tweede helft van de achttiende eeuw, die zich zo noemden omdat ze vermogend waren, bevorderden de bouw van kerkgebouwen, hielpen bij het opzetten van armenzorg en functioneerden als de beschermers van de geloofsgemeenschap in een periode waarin de Republiek veranderde in een monarchie.

Beide boeken zijn rijk geïllustreerd uitgegeven. Als niet-vakman heb ik er met plezier in gelezen. Vakrecensies laat ik aan anderen over. Maar beide boeken zouden een fraai kerstcadeau kunnen zijn.

Eduard Kimman SJ

Joep van Gennip, *Controversen in context: Een comparatief onderzoek naar de Nederlandstalige controverserepublicaties van de jezuïeten in de zeventiende-eeuwse Republiek*, Hilversum: Verloren, 2014, 800 blz. ISBN 978-90-8704-439-8
 Marc Lindeijer SJ, *Tussen kasteel en kerk: De katholieke Gelderse adel 1765-1827*, Aalten: Fagus, 2014, 278 blz. ISBN 978-94-91634-17-8

Pater Wim van der Lee
(1925-2014)

Midden onder de oorlog trad Wim in bij de jezuïeten, direct na zijn eindexamen Gymnasium B aan het Ignatius College in Amsterdam. Hij volgde daarmee in het voetspoor van zijn broer Hein, die al in 1939 was getreden. Evenals zijn broer kreeg Wim na zijn noviciaat en studie filosofie de opdracht om biologie te gaan studeren in Utrecht. Na zijn priesterwijding in 1959 en zijn tertiaat in Oostenrijk werd Wim in 1961 leraar biologie en godsdienst en vanaf 1963 ook onderdirecteur van de HBS aan het Ignatius College. Toen het college in 1974 verhuisde naar Purmerend verhuisde Wim mee en hij ging daar met een paar andere paters wonen in een rijtjeshuis. Wim vond het aangenaam om gewoon tussen de mensen te wonen. Ook de uitdaging om als pionier te werken trok Wim. De school startte met 100 leerlingen, maar toen Wim in 1984 met de VUT ging was dat aantal gegroeid tot 1100. Officieel was Wim de leider van de school, maar hij ging er trots op dat de school in feite geleid

werd door een driemanschap, wat meer beantwoordde aan zijn democratische gevoel. De school was ook op andere wijzen tegendraads, bijvoorbeeld door geen cijfers, maar kwalificaties te geven.

In 1984 begon er een geheel nieuwe periode voor Wim. Enige jaren tevoren was die periode al ingeluid toen Wim een ongeluk kreeg met zijn fiets, veroorzaakt door een loslopende hond. Hij brak daarbij een dijbeen en de genezing met revalidatie en complicaties duurde bijna een jaar. De ervaring die hij als langdurige patiënt daarbij opdeed deed hem besluiten om pastor te worden in een zorginstelling. Hij keerde terug naar Amsterdam en werkte daar vanaf 1985 in het Prinsengracht Ziekenhuis, het Revalidatie Centrum Overtoom en Zorgcentrum St. Jacob. Ook hier stond bij Wim samenwerking hoog in het vaandel, vooral met de dominee.

In 2000 werd het patershuis van het Ignatius College aan de Hobbemakade in Amsterdam gesloten en verhuisde Wim naar de seniorencommunauteit van Den Haag en in 2005 naar het Berchmanianum in Nijmegen. De aandacht die hij aan de leerlingen en patiënten in Amsterdam had gegeven gaf hij ook aan zijn medebroeders. Vanaf het eerste moment bezocht hij regelmatig de huiskamer van de verpleegafdeling, een plek die hij goed had leren kennen in de tijd dat hij vaak op bezoek kwam bij zijn zieke broer Hein, die in 1991 aan een hersentumor in het Berchmanianum was gestorven. Hij was een van de vaste cele-

branten in de kapel van de gesloten afdeling, waar hij met de bewoners hartelijk de eucharistie vierde en persoonlijke aandacht voor ieder van hen had. Drie maanden geleden begon Wim plotsklaps tekenen te vertonen dat hij de grip op zijn leven en het contact met zijn omgeving begon te verliezen. Vanaf dat moment ging hij heel snel achteruit. In de vroege ochtend van 22 mei stierf Wim vredig. Hij werd op 28 mei begraven, onder grote belangstelling, zowel van zijn vroegere medewerkers als van zijn familie met wie hij zijn leven lang een frequent en hartelijk contact heeft gehad.

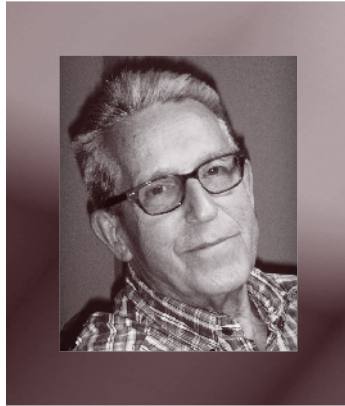

Pater Michael Brenninkmeijer
(1932-2014)

Michael Brenninkmeijer werd in Londen geboren, maar volgde de middelbare school in Nederland. Hij trad in 1951 in bij de jezuïeten in Grave. Na de filosofie in het Berchmanianum te Nijmegen studeerde hij Engels in Amsterdam, waar hij in 1961 zijn doctoraal examen haalde. Tijdens zijn studie theologie vertrok hij naar Beirouth, waar hij zijn studie afmaakte en in 1964

priester werd gewijd. Na zijn tertiāt in de Verenigde Staten werd hij benoemd aan het college in Homs in Syrië. Hij zou zijn hele verdere leven in Syrië blijven, voor het grootste gedeelte in Homs, maar ook enige jaren in Aleppo en Damascus. Hij was het liefst in Homs. Maar hij was niet in de wieg gelegd als collegepater en het speelt hem dan ook niet dat de school spoedig na zijn aankomst in Homs werd genationaliseerd, waardoor hij bevrijd van zijn taak als docent Engels. Daardoor kreeg hij zijn handen vrij om in de wijk Nouzha een godsdienstig centrum op te bouwen, compleet met een kerk. Een van de activiteiten daar was huiswerkbegeleiding, zodat op een alternatieve wijze toch door kon worden gegaan met onderwijs. Verder wijdde Michael zich aan catechese en alle andere soorten apostolisch werk. Hij celebreerde de mis zowel in de Latijnse als de Oosterse ritus. Hij was buitengewoon geliefd bij zijn parochianen. Hij leefde uiterst bescheiden, was tevreden met het minste, gaf niets om materiële zaken, maar was niettemin voldoende bedreven in geldzaken om door zijn oversten als econoom belast te worden met de financiën van de gehele regio. Het laatste jaar van zijn leven was tragisch. Niet alleen werd bij hem kanker geconstateerd, maar hij moest ook aanzien hoe zijn stad Homs verwoest werd door de strijd tussen het leger van de regering en de rebellen. Zelf verbleef hij toen gelukkig vanwege zijn ziekte in de Libanon, maar

zijn jarenlange huisgenoot Frans van der Lugt werd vermoord en de residentie werd zwaar beschadigd. Terwijl zijn geliefde Syrië verscheurd werd door onderlinge twisten stierf Michael op 23 mei in het ziekenhuis Hôtel-Dieu in Beiroet, waar hij enige dagen later werd begraven.

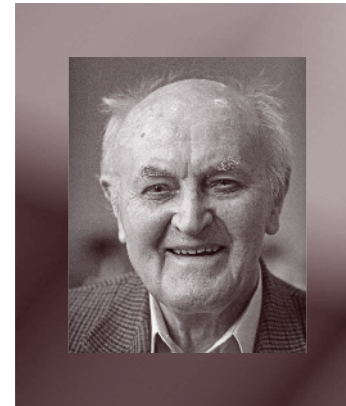
Pater Piet Ruttenberg
(1936–2014)

Piet Ruttenberg werd geboren te Rijswijk, bij Den Haag, op 23 juli 1936, in een diep gelovig gezin met vier kinderen. Hij studeerde op het Sint-Stanislascollege te Delft en trad in de Sociëteit op 7 september 1956. Na zijn filosofiestudies in Nijmegen ging hij, in 1961, gedurende drie jaar op stage in het bisdom Popokabaka. Hoe kwam een Hagenaar terecht in Congo? Ten gevolge van politieke spanningen tussen Nederland en Indonesië werd hij niet toegelaten tot het traditionele missiegebied van de Nederlandse provincie. Na zijn theologiestudies en zijn priesterwijding in Heverlee vertrok hij opnieuw naar Congo en wijdde hij een jaar studie aan Afrikaanse talen en cultuur. Piet

heeft weloverwogen gekozen voor het veldwerk en is daaraan trouw gebleven. Van dorp tot afgelegen dorp, met de terreinwagen als het kon, te voet als het moest. Onderdak krijgen in een povere hut, de sacramenten toedienen, onderrichten, meeleven met het wel en wee van de dorpsgemeenschap. Piet deed dit werk met overgave en met overleg. Van 1991 tot 2006 was hij de stichter en de leider van het centrum La Storta in Pelende waar een degelijke vorming werd gegeven aan de leken die in de vele missieposten van het bisdom de kerkgemeenschap dragen en bezielen. Voor de stichting en begeleiding van die basisgemeenschappen kon hij onder meer rekenen op de samenwerking met de zusters van 'La Divine Providence'. Die jarenlange samenwerking getuigt ervan dat Piet tot diepe vriendschap in staat was. Het charisma van de hartelijke omgang met mensen steunde bij hem op een stevige geestelijke overtuiging. De jaren beginnen te wegen en Piet werd in februari 2013 ziek overgebracht naar België waar men een zware hersentumor vaststelde. In Heverlee heeft hij zijn laatste jaar doorgebracht. Hij is vredig naar zijn Heer vertrokken op vrijdag 30 mei 2014.

Pater Maurits De Tollenaere
(1914–2014)

Maurits De Tollenaere werd geboren op 29 november 1914 te Kalken, Oost-Vlaanderen, als vierde in een landbouwersgezin met zes kinderen. Na de lagere

school mocht hij verder studeren en voltooide zijn humaniora in het Sint-Lievenscollege van Gent. Tegen ieders verwachting in, ging hij niet naar het seminarie maar trad hij op 23 september 1933 te Drongen in het noviciaat van de jezuïeten. Voor de filosofie verhuisde hij naar Eegenhoven (1937-1939). In 1940 maakte hij de veldtocht mee, om na zijn ontslag uit het leger, aan zijn derde jaar filosofie te beginnen. Tijdens zijn theologie in Leuven werd hij op 24 augustus 1945 priester gewijd. Eén jaar doceerde hij filosofie aan de seminaristen in Mayidi, Congo. Om gezondheidsredenen moest hij terugkeren naar Leuven, waar hij in twee jaar het doctoraat filosofie behaalde. In 1950 begint dan zijn loopbaan als professor in de filosofie in Leuven, vanaf 1959 in het nieuwe huis van Heverlee waar hij voortaan zou blijven. Als docent: formele logica, kosmologie en epistemologie, deed hij geen moeite om briljant over te komen, maar dwong hij respect af door zijn heldere degelijkheid. Vanaf 1967 doceerde hij antropologie in het Centrum

voor Kerkelijke Studies waarvan hij rector werd in 1977. Hoe kon iemand met een eerder zwakke gezondheid zo veelzijdig bezig zijn? Hij was rector van het huis van Heverlee van 1967 tot 1973 en van 1980 tot 1986. Ook was hij heel actief in de vieringen in de kerk. Uit zijn boekje over spiritualiteit blijkt hoe hij zich ook op dit gebied had verdiept. De laatste maanden verminderden zijn krachten en op 5 juni 2014 is hij in alle stilte heengegaan. Zijn confraters hadden uitgezien naar zijn honderdste verjaardag om hem te mogen vieren. Maar natuurlijk heeft hij dat zelf niet gewild.

Pater Antoine De Geyter
(1918–2014)

Antoine De Geyter werd geboren te Hamme, Oost-Vlaanderen, op 4 april 1918, als oudste zoon van notaris Albert De Geyter. Na zijn humaniora in het Gentse Sint-Barbaracollege trad hij op 23 september 1938 in het noviciaat te Drongen. Om hem tijdens zijn verdere vormingsjaren te kunnen volgen is een landkaart nodig. In 1940 werd hij surveillant en leraar aan het Onze-Lieve-

Vrouwecollege van Antwerpen. Van 1942 tot 1945 studeerde hij filosofie in Turnhout, Leuven, Namen, Maredsous en Godinne. Daarop volgde een jaar stage in het Sint-Jan Berchmanscollege van Brussel en ten slotte vier jaren theologie in Leuven. Op 24 augustus 1949 werd hij er priester gewijd. Hij leek voorbestemd voor professoraat filosofie of theologie. Maar dat liet zijn zenuwstelsel niet toe. Hij werd minister in Turnhout (1951-1953). Enkele jaren later is hij opnieuw minister en econoom geworden en 26 jaren lang gebleven, in het Lessius Universitair College in Leuven, het huis voor vele jonge confraters die studeerden aan de universiteit en waarvan er in die roerige tijd na Vaticanum II velen uittraden. Dat moet hem, gevoelig en gedisciplineerd als hij was, soms hard gevallen zijn. Vanaf 1978 mocht hij zich inzetten in het vicariaat voor de religieuzen van het aartsbisdom. Hij heeft vele zustercongregaties geholpen bij het herschrijven van hun constituties, vele religieuzen begeleid. Hij had zich de nodige kerkrechtelijke deskundigheid grondig eigen gemaakt. Dat werk paste bij iemand die nauwgezetheid kon koppelen aan bemiddeling en verzoening. In 1998, 80 jaar oud, begon de vermoeidheid te wegen en bood hij de aartsbisschop zijn ontslag aan. In 1999 nam hij zijn intrek in Heverlee. De laatste jaren was hij eerder rusteloos, uitkijkend om te doen wat hij niet meer kon. De ware rust heeft hij pas gevonden toen hij op 6 juni 2014 stilletjes is overleden.

Een jaar al sinds de priesterwijding

Een jaar al sinds de priesterwijding. En zoals dat gaat, is dat jaar aan de ene kant voorbijgevlogen. Het priesterschap is echt een nieuw element in dit leven, in een leven als jezuïet dan nog, wat het nog een extra dimensie geeft, een eigen kleur. Concreet betekent dat: onderscheidend te werk gaan, omgaan met creatieve spanningen, leven in gemeenschap, het geestelijke gesprek. Enkele voorbeelden:

Een eerste groep ervaringen zijn specifiek verbonden met het priesterschap, bijvoorbeeld met de rol die je opneemt in de liturgie. Als diaken was het voor mij wat dat betreft kalm gebleven, maar nu ga ik op regelmatige basis voor in de eucharistie in een parochie of in de eigen gemeenschap, of ook bij een huwelijk of een doopsel. Ik mag al eens een homilie brengen in de kathedraal. Er komen extra vragen op me af waar ik nog wat moet mee leren omgaan: wat neem je aan, wat niet? Kan ik die of die activiteit nog verzoenen met de zending die me toevertrouwd werd? Verder: hoe bouw je samen met deze jonge mensen voor je, een zinvolle huwelijksviering op? In onze cultuur zit het diepgewortelde verlangen om de dingen persoonlijk te beleven, maar je wilt dat verlangen toch in dialoog brengen met de christelijke traditie. En nog: wat zeg je in de homilie – wat moeten mensen horen zodat ze werkelijk door het Woord aangesproken worden?

Dan is er het leraarschap. Een paar dagen geleden beëindigde ik mijn tweede schooljaar in het Xaveriuscollege in Borgerhout. Latijn en godsdienst in het vijfde en zesde jaar, en klastitularis van het vijfde. In die laatste hoedanigheid sta je in een bijzondere verhouding tot een klas. Meer nog dan een doorgeefluik van allerlei administratie en informatie, meer nog dan de verantwoordelijke die bij uitstek de activiteiten begeleidt en mee opzet - Parijsreis en Sociaal Project – ben je het aanspreekpunt voor de

klas, dé persoon waar mensen naar toe stappen als het over deze klas gaat. Enkele oudercontacten na de laatste rapporten zijn me bijgebleven: het waren stuk voor stuk echte gesprekken, waarbij ouders en ik elkaar hielpen hoe die jonge mensen een opvoeding te geven. Misschien heb ik het voor deze eerste keer toch niet zo slecht gedaan.

En dan is er nog een stevige brok spiritualiteit: een aantal begeleidingsgesprekken met individuen die langs tal van wegen de weg naar de Prinsstraat gevonden hebben. Daarnaast ben ik ook geestelijk begeleider in het seminarie van Bovendonk, vlakbij Breda. Mensen die zich op rijpere leeftijd geroepen voelen, volgen hier een opleiding tot permanent diaken of priester. Om de twee weken volgen ze het programma van een georganiseerd studieweekend. Ik ben er telkens op zaterdag. De hele dag door rijgen sterke en zinvolle gesprekken zich aan elkaar. Heel fijn om juist met deze groep mensen op weg te gaan: gemotiveerd om vooruitgang te maken in het geestelijke leven. Velen staan nog met één been in het werkende leven, velen van hen zijn getrouwd. Het is ook voor mij heel leerrijk.

Priesterschap, onderwijs, begeleiding: drie polen waarrond dit leven als jezuïet opgebouwd is. Ik dank God voor alles wat me zo al in de schoot geworpen werd.

Walter Ceyssens SJ

Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven

In Vlaanderen:

Infoavonden:
Maandag 15 september 19u30
Universitaire Parochie
Tiensestraat 124, 3000 LEUVEN

Donderdag 18 september 20u
Oude Abdij Drongen
Drongenplein 26-27, 9031 DRONGEN
Tel. 09.2265226
E-mail: info@oudeabdij.be

Donderdag 25 september 19u30
Pastoraal Centrum Seminarie
Tulpinstraat 75, 3500 HASSELT

Donderdag 25 september 20u
Bruul 56, 2800 MECHELEN
Marc De la Marche SJ, tel. 015.280717
Paul Van Looy SJ, tel. 015.280716

In Nederland:

Zaterdag 20 september 10u
Introductiebijeenkomst
Zaterdag 4 oktober 10u
Openingsbijeenkomst
Graafseweg 11, 6512 BM NIJMEGEN
Ben Frie SJ
Tel. 06.50828777

Stanislasteam DELFT
Aanmelding bij Marianne Hoogervorst
E-mail: hoogerv2@xs4all.nl
Tel. 06-205.514.58

Andere activiteiten:

Meditaties in de Stanislaskapel
Vanaf zaterdag 11 oktober (t/m 23 mei 2015)
Westplantsoen 73, 2613 GK DELFT
Van 10u30 (stipt) tot 11u,
met mogelijkheid tot nagesprek tot ongeveer 11u45
Aanmelding (voor nieuwelingen) bij
Bert ten Berge SJ
Tel. 015.2143171
E-mail: b.tenberge@jezuïeten.org

Stanislaslezing
Boekpresentatie van Van Inigo tot Ignatius
door Frans Kurris SJ
(Nederlandse vertaling van *Inigo, un portrait* van Fr. Sureau)
Donderdag 13 november 2014
Stanislaskapel, Westplantsoen 73 2613 GK DELFT
Van 20u tot 21u30
Aanmelding bij
Bert ten Berge SJ
Tel. 015.2143171
E-mail: b.tenberge@jezuïeten.org

 Cardoner
Tijdschrift voor ignatiaanse spiritualiteit
www.cardoner.eu

Nieuw op het web:

Cardoner, het tijdschrift van Nederlandse en Vlaamse jezuïeten over de ignatiaanse spiritualiteit.

De inhoud van de jaargangen 2007 tot en met 2014 is on-line te lezen, zonder inloggen en zonder kosten.

"Eerdere projecten voerde ik uit met leerlingen van het Nijmeegse Canisiuscollege met de sprekende titels: *Is God er nog?* (2007) en *Wat beweegt mij?* (2010). Ook bij dit derde project was de opdracht: breng in beeld hoe je omgaat met je innerlijk leven. Hoe kom je tot keuzes? Welke principes hanteer je daarbij? Onze reden om zo'n filmproject aan te bieden en te ondersteunen gaat terug op onze spiritualiteit, waarin 'onderscheiding der geesten', ordenen van innerlijk leven, een sleutelbegrip is. Kunnen jongeren van vandaag dit begrip leren hanteren? We proberen hen daarbij te helpen met het aanbod van dit project."

Ben Frie SJ, over Staccato

Jezuiten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse Provincie van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe kosteloos. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.